

«Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ

«Նախադպրոցական հաստատության մանկավարժական
աշխատողների մասնագիտական կարողությունների և
հմտությունների զարգացման» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ « Բարոյական դաստիարակությունը որպես սանի
արժեքային համակարգի ձևավորման միջոց »

Դաստիարակ՝ Զուլետա Սեյրանյան

Մանկապարտեզ՝ « Դիլիջանի առաջին մանկապարտեզ » ՀՈԱԿ

2022թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն.....	Էջ 2
ԳԼՈՒԽ 1. ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՔԻ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ.....	Էջ 4
ԳԼՈՒԽ 2. ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՔԻ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐՆ ՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ	Էջ 8
Եզրակացություն	Էջ 16
Գրականության ցանկ.....	Էջ 18

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Բարոյական դաստիարակության գործընթացը դաստիարակի և թիմի միջև հետևողական փոխազդեցությունների մի շարք է, որն ուղղված է մանկավարժական գործունեության արդյունավետությանը և որակին, ինչպես նաև երեխայի անհատականության բարոյական դաստիարակության պատշաճ մակարդակին:

Բարոյականությունը անհատականության դաստիարակության ինտեգրված մոտեցման անբաժանելի մասն է: «Բարոյականության ձևավորումը ոչ այլ ինչ է, քան բարոյական նորմերի, կանոնների և պահանջների փոխանցումը մարդու վարքին գիտելիքներին, հմտություններին և սովորություններին և դրանց կայուն պահպանմանը», - գրում է Ի. Խարլամովը:

Բարոյականությունն այն չափանիշներն ու նորմերն են, որոնք առաջնորդում են մարդկանց իրենց վարքագծում, առօրյա արարքներում: Բարոյականությունը հավերժական կամ անփոփոխ կատեգորիաներ չեն: Դրանք վերարտադրվում են զանգվածների սովորության ուժով, հասարակական կարծիքի հեղինակությամբ, այլ ոչ թե իրավական դրույթներով: Մինևույն ժամանակ բարոյական պահանջները, նորմերը, իրավունքները ստանում են որոշակի հիմնավորում՝ պատկերացումների տեսքով, թե ինչպես պետք է իրեն պահել հասարակության մեջ:

Բարոյական նորմերը հասարակության բարոյականությամբ սահմանված որոշակի հարաբերությունների արտահայտություն են տարբեր ոլորտներում անհատի վարքագծի և գործունեության նկատմամբ:

Բարոյական դաստիարակությունը երիտասարդ սերնդի մոտ բարձր գիտակցության, բարոյական զգացմունքների և վարքագծի ձևավորման նպատակային գործընթաց է՝ բարոյականության իդեալներին և սկզբունքներին համապատասխան:

Թեմայի կարևորությունը.

Ժամանակակից գիտության մեջ բարոյական դաստիարակությունը համարվում է նախադպրոցական տարիքի երեխաների ընդհանուր զարգացման կարևորագույն ասպեկտներից մեկը: Բարոյական դաստիարակության գործընթացում է, որ երեխան զարգացնում է մարդասիրական զգացմունքներ, էթիկական գաղափարներ, մշակութային վարքի հմտություններ, սոցիալական որակներ, հարգանք մեծահասակների նկատմամբ, պատասխանատու վերաբերմունք ցուցումների կատարման նկատմամբ, սեփական և

ուրիշների գործողությունները գնահատելու կարողություն: Ժամանակի ընթացքում երեխան աստիճանաբար տիրապետում է հասարակության մեջ ընդունված վարքագծի և հարաբերությունների նորմերին և կանոններին, յուրացնում, այսինքն՝ դարձնում է իրեն, իրեն պատկանելը, փոխազդեցության ձևերն ու ձևերը, մարդկանց, բնության, իր նկատմամբ վերաբերմունքի արտահայտումը: Բարոյական դաստիարակության արդյունքը անհատի մեջ որոշակի բարոյական որակների ի հայտ գալն ու հաստատումն է: Եվ որքան ամուր ձևավորվեն այդ որակները, որքան քիչ շեղումներ նկատվեն մարդու մոտ հասարակության մեջ ընդունված բարոյական սկզբունքներից, այնքան բարձր են գնահատում նրա բարոյականությունը շրջապատի կողմից:

Նպատակը. Ինչպես գիտեք, նախադպրոցական տարիքը բնութագրվում է սոցիալական ազդեցությունների նկատմամբ զգայունության բարձրացմամբ: Բարոյական որակի ուժը, կայունությունը կախված է նրանից, թե ինչպես է այն ձևավորվել, ինչ մեխանիզմ է ընդունվել որպես մանկավարժական ազդեցության հիմք:

Հետազոտական աշխատանքը իրականացնելիս օգտվել եմ մի շարք հայ և արտասահմանյան հեղինակների աշխատություններից, գիտական հոդվածներից, հոգեբանական և մանկավարժական գրականությունից:

Աշխատանքը բաղկացած է ներածությունից, երկու գլուխներից, եզրակացությունից և առաջարկություններից, գրականության ցանկից:

ԳԼՈՒԽ 1. ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՔԻ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Դիտարկենք անձի բարոյական ձևավորման մեխանիզմը.

Ցանկացած բարոյական որակի ձևավորման համար կարևոր է, որ այն տեղի ունենա գիտակցաբար: Ուստի անհրաժեշտ է գիտելիք, որի հիման վրա երեխան պատկերացումներ կզարգացնի բարոյական որակի էության, դրա անհրաժեշտության և այն յուրացնելու առավելությունների մասին:

Երեխան պետք է ցանկություն ունենա տիրապետելու բարոյական որակին, այսինքն՝ կարևոր է, որ դրդապատճառներ առաջանան համապատասխան բարոյական որակ ձեռք բերելու համար:

Մոտիվացիայի ի հայտ գալը ենթադրում է վերաբերմունք բարոյական որակի նկատմամբ, որն իր հերթին ձևավորում է սոցիալական զգացմունքներ: Զգացմունքները ձևավորման գործընթացին տալիս են անձնապես նշանակալի գունավորում և, հետևաբար, ազդում են առաջացող որակի ուժի վրա:

Բայց գիտելիքն ու զգացմունքները ծնում են դրանց գործնական իրականացման անհրաժեշտությունը՝ գործողություններում, վարքագծի մեջ: Գործողությունները և վարքագիծը ստանձնում են հետադարձ կապի գործառույթը, որը թույլ է տալիս ստուգել և հաստատել ձևավորվող որակի ուժը:

Այսպիսով, առաջանում է բարոյական դաստիարակության մեխանիզմը՝ (գիտելիքներ և գաղափարներ) + (մոտիվներ) + (զգացմունքներ և վերաբերմունք) + (հմտություններ և սովորություններ) + (գործողություններ և վարք) = բարոյական որակ: Այս մեխանիզմը օբյեկտիվ է: Այն միշտ դրսևորվում է անհատականության որևէ հատկանիշի (բարոյական կամ անբարոյական) ձևավորման մեջ:

Բարոյական դաստիարակության մեխանիզմի հիմնական առանձնահատկությունը փոխարինելիության սկզբունքի բացակայությունն է: Սա նշանակում է, որ մեխանիզմի յուրաքանչյուր բաղադրիչ կարևոր է և չի կարող բացառվել կամ փոխարինվել մեկ այլով¹: Միևնույն ժամանակ, մեխանիզմի աշխատանքը ճկուն է.

¹ Буре Р. С., Островская Л.Ф. «Воспитатель и дети». - М., 2005г.

բաղադրիչների հաջորդականությունը կարող է տարբեր լինել՝ կախված կոնկրետ որակից (դրա բարդությունից և այլն) և կրթության օբյեկտի տարիքից:

Բարոյական դաստիարակության խնդիրների առաջին խումբը ներառում է դրա մեխանիզմի ձևավորման հարցերը՝ գաղափարներ, բարոյական զգացմունքներ, բարոյական սովորություններ և նորմեր, վարքային պրակտիկա:

Յուրաքանչյուր բաղադրիչ ունի ձևավորման իր առանձնահատկությունները, բայց պետք է հիշել, որ սա մեկ մեխանիզմ է, և, հետևաբար, մեկ բաղադրիչ ձևավորելիս անպայմանորեն ակնկալվում է ազդեցություն այլ բաղադրիչների վրա: Կրթությունն իր բնույթով պատմական է, և դրա բովանդակությունը տատանվում է՝ կախված մի շարք հանգամանքներից ու պայմաններից՝ հասարակության պահանջներից, տնտեսական գործոններից, գիտության զարգացման մակարդակից և կրթվածների տարիքի հնարավորություններից: Հետևաբար հասարակությունն իր զարգացման յուրաքանչյուր փուլում լուծում է մատաղ սերնդի դաստիարակության տարբեր խնդիրներ, այսինքն՝ ունի մարդու բարոյական տարբեր իդեալներ:

Այսպիսով, բարոյական դաստիարակության խնդիրների երկրորդ խումբը արտացոլում է հասարակության կարիքները կոնկրետ որակներ ունեցող մարդկանց մեջ, որոնք այսօր պահանջված են:

Մեծահասակների և հասակակիցների հետ հարաբերություններում երեխաների մոտ հայտնվում են նոր առանձնահատկություններ: Երեխաները ակտիվորեն հետաքրքրություն են ցուցաբերում մեծահասակների հետ բովանդակալից հաղորդակցվելու նկատմամբ: Մեծահասակի հեղինակությունը, նրա արժեքային դատողությունը շարունակում է լուրջ դեր խաղալ վարքի մեջ: Աճող ինքնուրույնությունը և վարքի մասին տեղեկացվածությունը հանգեցնում են սովորած բարոյական չափանիշներով գործողություններում առաջնորդվելու ունակության զարգացմանը: Առաջանում են ներքին «էթիկական հեղինակություններ», որոնք սկսում են որոշել ավելի մեծ նախադպրոցականի գործողությունները²:

Երեխաները ակտիվ ցանկություն են ցուցաբերում շփվելու հասակակիցների հետ տարբեր գործողություններում, ինչի արդյունքում ձևավորվում է «մանկական

² Воспитание нравственных чувств у старших дошкольников: 2-е изд.// Буре Р.С., Година Г.Н., Шатова А.Д. и др.; Под.ред. Виноградовой А.М, 2008г.

հասարակություն»։ Սա որոշակի նախադրյալներ է ստեղծում կոլեկտիվ հարաբերությունների զարգացման համար։

Ա.Ս. Մակարենկոն մեծ նշանակություն է տվել բարոյական գիտակցության և վարքի դաստիարակության միասնությանը, համարելով, որ երեխաներին պետք է զինել բարոյականության տեսությամբ։ Մինևույն ժամանակ, նա պնդում էր, որ ճիշտ վարքագծի սովորություն զարգացնելը շատ ավելի դժվար է, քան գիտակցությունը։

Բարոյական վարքի դաստիարակությունը բարոյական արարքների և բարոյական սովորությունների ձևավորումն է։ Արարքը բնութագրում է մարդու վերաբերմունքը շրջապատող իրականությանը։ Բարոյական արարքներ առաջացնելու համար անհրաժեշտ է ստեղծել համապատասխան պայմաններ, որոշակի ձևով կազմակերպել աշակերտների կյանքը։ Բարոյական սովորությունը բարոյական արարքներ կատարելու անհրաժեշտությունն է։ Սովորությունները կարող են լինել պարզ, երբ դրանք հիմնված են հասարակական կանոնների, վարքագծի մշակույթի, կարգապահության վրա և բարդ, երբ երեխան ստեղծում է որոշակի կարևորության գործողություններ կատարելու անհրաժեշտություն և պատրաստակամություն։ Սովորությունների հաջող ձևավորման համար անհրաժեշտ է, որ նրանց աչքում կարևոր լինեն դրդապատճառները, որոնցով երեխաներին խրախուսում են գործել, որ երեխաների մոտ գործողությունների նկատմամբ վերաբերմունքը հուզականորեն դրական լինի, և անհրաժեշտության դեպքում երեխաները կարողանում է որոշակի կամքի ջանքեր դրսևորել արդյունքների հասնելու համար։

Նախադպրոցական տարիքը հոգեկանի ինտենսիվ ձևավորման շրջան է՝ հիմնված այն նախադրյալների վրա, որոնք ձևավորվել են վաղ մանկության տարիներին։ Հոգեկան զարգացման բոլոր ուղղություններով առաջանում են տարբեր կերպ արտահայտված նորագոյացություններ, որոնք բնութագրվում են նոր հատկություններով և կառուցվածքային առանձնահատկություններով։ Դրանք առաջանում են բազմաթիվ գործոնների պատճառով՝ խոսք և հաղորդակցություն մեծահասակների և հասակակիցների հետ, ճանաչողության տարբեր ձևեր և ընդգրկվածություն տարբեր գործունեության մեջ³։

Հոգեֆիզիոլոգիական ֆունկցիաների զարգացման մեջ նորագոյացությունների հետ մեկտեղ հոգեկանի բարդ սոցիալական ձևերն առաջանում են անհատական

³ Нравственное воспитание дошкольника / Под ред. В. Г. Нечаевой.- М., Педагогика, 2006г.

կազմակերպության հիման վրա, ինչպիսիք են անհատականությունը և նրա կառուցվածքային տարրերը, հաղորդակցության առարկան, ճանաչողությունը և գործունեության առարկան և դրանց հիմնական բաղադրիչները՝ ունակություններն ու հակումները:

Այսպիսով, նկատի ունենալով բարոյական դաստիարակության տեսական ասպեկտները և վարքագծի մշակույթի ձևավորումը, եկանք այն եզրակացության, որ մարդու բարոյական ձևավորման խնդիրը գոյություն ունի շատ վաղուց, և այս ոլորտում բազմաթիվ բացահայտումներ են արվել: Բարոյական դաստիարակության գործընթացն ունի կազմակերպման իր առանձնահատկություններն ու դժվարությունները, սակայն, տիրապետելով անհրաժեշտ հոգեբանական և մանկավարժական գիտելիքներին, մեծահասակը կարողանում է ազդել երեխայի վրա և նպատակաուղղված ձևավորել բարոյական գաղափարներ և վարքի մշակույթ:

ԳԼՈՒԽ 2. ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՔԻ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐՆ ՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Բարոյական դաստիարակությունը որոշվում է որոշակի միջոցների օգնությամբ, որոնց թվում անհրաժեշտ է նշել. երեխաների սեփական գործունեությունը, հաղորդակցությունը, շրջակա միջավայրը, բնությունը:

1. Գեղարվեստական միջոցների խումբ՝ գեղարվեստական գրականություն, կերպարվեստ, երաժշտություն, կինո և այլն: Այս միջոցների խումբը շատ կարևոր է բարոյական դաստիարակության խնդիրների լուծման համար, քանի որ նպաստում է ճանաչելի բարոյական երևույթների էմոցիոնալ երանգավորմանը: Գեղարվեստական միջոցներն առավել արդյունավետ են երեխաների մոտ բարոյական գաղափարների ձևավորման և զգացմունքների դաստիարակության գործում:

2. Նախադպրոցական տարիքի երեխաների բարոյական դաստիարակության միջոցը բնությունն է: Այն կարողանում է երեխաների մոտ մարդկային զգացմունքներ առաջացնել, ավելի թույլերին, օգնության կարիք ունեցողներին խնամելու, նրանց պաշտպանելու ցանկությունը, նպաստում է երեխայի մոտ ինքնավստահության ձևավորմանը: Բնության ազդեցությունը երեխաների անհատականության բարոյական ոլորտի վրա բազմակողմանի է և համապատասխան մանկավարժական կազմակերպմամբ դառնում է երեխայի զգացմունքներն ու վարքագիծը դաստիարակելու նշանակալի միջոց:

3. Նախադպրոցական տարիքի երեխաների բարոյական դաստիարակության միջոց է երեխաների սեփական գործունեությունը՝ խաղը, աշխատանքը, ուսուցումը, գեղարվեստական գործունեությունը: Գործունեության յուրաքանչյուր տեսակ ունի իր առանձնահատկությունները՝ կատարելով կրթության միջոցի գործառույթ: Բայց սա նշանակում է՝ գործունեությունը որպես այդպիսին, անհրաժեշտ է առաջին հերթին բարոյական վարքի պրակտիկա կրթելիս⁴:

Միջոցների այս խմբի մեջ առանձնահատուկ տեղ է հատկացված հաղորդակցությանը: Այն, որպես բարոյական դաստիարակության միջոց, լավագույնս

⁴ Воспитание нравственных чувств у старших дошкольников: 2-е изд.// Буре Р.С., Година Г.Н., Шатова А.Д. и др.; Под.ред. Виноградовой А.М, 2008г.

կատարում է բարոյականության մասին պատկերացումները շտկելու և զգացմունքներ ու հարաբերություններ դաստիարակելու խնդիրները:

4. Ամբողջ մթնոլորտը, որում ապրում է երեխան, կարող է բարոյական դաստիարակության միջոց լինել, մթնոլորտը կարող է հագեցած լինել բարեսրտությամբ, սիրով, մարդասիրությամբ կամ, ընդհակառակը, դաժանությամբ, անբարոյականությամբ:

Երեխային շրջապատող միջավայրը դառնում է զգացմունքներ, գաղափարներ, վարքագիծ դաստիարակելու միջոց, այսինքն՝ այն ակտիվացնում է բարոյական դաստիարակության ողջ մեխանիզմը և ազդում որոշակի բարոյական որակների ձևավորման վրա:

Կրթության միջոցների ընտրությունը կախված է առաջատար առաջադրանքից, աշակերտների տարիքից, նրանց ընդհանուր և մտավոր զարգացման մակարդակից, բարոյական որակների զարգացման փուլից (մենք նոր ենք սկսում ձևավորել բարոյական որակ, կամ ուժեղանում ենք. կամ արդեն վերադաստիարակվում ենք):

Կրթության մեթոդները կրթության տվյալ նպատակին հասնելու ուղիներ, ուղիներ են:

Մանկավարժության մեջ կան դաստիարակության մեթոդների դասակարգման մի քանի մոտեցումներ (Յու.Կ. Բաբանսկի, Բ.Տ. Լիխաչև, Ի.Պ. Պոդլասի - ընդհանուր և դպրոցական մանկավարժություն; Վ.Գ. Նեչանա, Վ.Ի. Լոզինովա - նախադպրոցական մանկավարժության մեջ):

Մեթոդները դասակարգելու համար հետազոտողները սահմանում են ինչ-որ մեկ հիմք, օրինակ՝ բարոյական դաստիարակության մեխանիզմի ակտիվացում: Առաջարկվող դասակարգումը միավորում է բոլոր մեթոդները երեք խմբի⁵.

- բարոյական վարքագծի ձևավորման մեթոդներ. վարժություններ, հրահանգներ, պահանջներ, կրթական իրավիճակներ,
- բարոյական գիտակցության ձևավորման մեթոդներ՝ բացատրություն, հորդոր, առաջարկ, խնդրանք, էթիկական զրույց, օրինակ,
- խրախուսման մեթոդներ՝ խրախուսում, մրցակցություն, հաստատում, պարգևատրում, սուբյեկտիվ-պրագմատիկ:

⁵ Воспитание нравственных чувств у старших дошкольников: 2-е изд.// Буре Р.С., Година Г.Н., Шатова А.Д. и др.; Под.ред. Виноградовой А.М, 2008г.

Բարոյական դաստիարակության մեթոդների ընտրության սկզբունքները.

- մեթոդի համապատասխանությունը կրթության նպատակներին և խնդիրներին.
- մեթոդի մարդասիրական բնույթը,
- մեթոդի իրականությունը,
- մեթոդի օգտագործման պայմանների և միջոցների պատրաստականություն,
- մեթոդի ընտրության ընտրողականություն,
- մեթոդի նրբանկատ կիրառում,
- մեթոդի ազդեցության հնարավոր արդյունքի պլանավորում,
- մեթոդը կիրառելիս ուսուցչի համբերությունն ու հանդուրժողականությունը,
- մեթոդի գերակշռող գործնական կողմնորոշումը նախադպրոցականների բարոյական դաստիարակության մեջ:

Նախադպրոցական տարիքի երեխաների բարոյական դաստիարակության մեթոդները կիրառվում են ոչ թե առանձին, այլ բարդ, փոխկապակցված: Մեթոդների ընտրության հիմքը, որոնք կարող են և պետք է կիրառվեն համակցված, առաջատար կրթական խնդիրն է և երեխաների տարիքը: (Օրինակ՝ բացատրություն + վարժություններ + խրախուսում և այլն):

Երեխաների դաստիարակությունը պահանջում է տարբեր մեթոդների համալիր: Նախադպրոցական մանկավարժության մեջ ընդունված է երեխաների բարոյական դաստիարակության մեթոդների հետևյալ դասակարգումը.

- վարքագծի հմտությունների և սովորությունների ձևավորման մեթոդներ.
- բարոյական գաղափարների, դատողությունների, տեսարանների ձևավորման մեթոդներ.
- վարքագծի ուղղման մեթոդներ:

1. Վարքագծի հմտությունների և սովորությունների ձևավորման մեթոդներ. Մեթոդների այս խումբն ապահովում է երեխաների սոցիալական վարքագծի գործնական փորձի կուտակումը:

Սա ներառում է երեխային սոցիալական վարքի դրական ձևերին ընտելացնելու մեթոդը (բարև և հրաժեշտ տալը, շնորհակալություն հայտնելը այս ծառայությանը, քաղաքավարի կերպով պատասխանել հարցերին, հոգ տանել և այլն): Նրանք սովորում են դա անել վարժությունների օգնությամբ, որոնք ներառում են երեխաներին տարբեր գործնական գործունեության մեջ, հասակակիցների և մեծահասակների հետ շփման մեջ (բնական և հատուկ ստեղծված իրավիճակներում):

Ուսուցման մեթոդը ամենաարդյունավետն է, երբ համակցվում է մեծահասակների կամ այլ երեխաների օրինակի հետ: Միաժամանակ երեխան պետք է ցանկություն ունենա նմանվելու, ընդօրինակելու: Եթե օրինակն արտացոլված է երեխայի գործունեության մեջ, կարելի է խոսել դրա նշանակության և երեխայի անհատականության վրա ակտիվ ազդեցության մասին:

Մեծ նշանակություն ունի ուսուցչի կողմից կազմակերպվող նպատակային դիտարկման մեթոդը (օրինակ՝ փոքր երեխաները դիտում են մեծ նախադպրոցականների ընկերական խաղերը): Սա պարզապես պասիվ մեթոդ չէ, այն սնուցում է երեխաների փորձը, աստիճանաբար վերաբերմունք է ձևավորում երեւոյթի նկատմամբ և դրականորեն ազդում վարքագծի վրա: Կարելի է օգտագործել ցուցադրական գործողությունը: Այս մեթոդը արդյունավետ է երեխաների մշակութային վարքի հմտությունները դաստիարակելու համար:

2. Բարոյական գաղափարների, դատողությունների ձեւավորման մեթոդները, վարկանիշները ներառում են.

- խոսակցություններ էթիկական թեմաների շուրջ,
- գեղարվեստական գրականության ընթերցում,
- պատմություն,
- նկարների, նկարազարդումների, ժապավենների ուսումնասիրություն և քննարկում;
- համոզելու մեթոդ.

Այս մեթոդները լայնորեն կիրառվում են ինչպես պարապմունքների ժամանակ, այնպես էլ երեխաների առօրյայում: Միևնույն ժամանակ, դաստիարակը պետք է խուսափի բարոյականացումից, երեխաների կողմից գիտելիքների յուրացումը պետք է ընթանա նրանց դրական հուզական վիճակի ֆոնին⁶: Երեխաների մոտ մարդկանց վարքի և վերաբերմունքի ճիշտ գնահատականների ձևավորումը նպաստում է բարոյական գաղափարների վերափոխմանը վարքի դրդապատճառների:

3. Վարքագծի ուղղման մեթոդներ. Եթե առաջին երկու խմբերի մեթոդները բարոյական դաստիարակության հիմնական մեթոդներից են, ապա այս խմբի մեթոդները օժանդակ են: Սրանք պարզներ և պատիժներ են: Պարզաստրումների և պատիժների մեջ ամենից հաճախ գրանցվում է երեխայի բարոյական դաստիարակության արդյունքը:

⁶ Нравственное воспитание дошкольника / Под ред. В. Г. Нечаевой.- М., Педагогика, 2006г.

4. Խրախուսանքը (դաստիարակի կողմից) կարող է դրսևորվել տարբեր ձևերով՝ հավանություն, ժպիտ, գլխի շարժում, նվեր, պատմություն ընտանեկան շրջապատում կամ հասակակիցների առջև երեխայի դրական արարքների մասին, համատեղ աշխատանք. երեխաների և մեծահասակների, պատասխանատու գործի հանձնարարություն, կինոթատրոն, այգի և այլն:

Խրախուսելով պետք է հաշվի առնել հետևյալ մանկավարժական պահանջները.

1. Խրախուսումը պետք է լինի ժամանակին և հմտորեն:
2. Խրախուսումը տալիս է կոնկրետ սահմանումներ, օրինակ՝ «Բարի», «քաղաքավարի» և այլն: Այս բառերը ընդգծում են արարքների բարոյական նշանակությունը:
3. Խրախուսանքը պետք է արժանի լինի: Պետք է խրախուսել միայն այն գործողությունները, որոնք պահանջում են ֆիզիկական, մտավոր, բարոյական ջանքեր:
4. Ցանկացած խրախուսման մեջ պետք է չափումն իմանալ, չպետք է գովել նույն երեխաներին:
5. Պետք է հաշվի առնել տարիքը եւ անհատական հատկանիշները:

Պատիժը չի կարող դիտարկվել որպես ազդեցության պարտադիր մեթոդ: Նախադպրոցական տարիքի երեխաների դաստիարակության մեջ պատիժները կարող են չկիրառվել անհատական հատկանիշների պայմանով, մանկավարժական գործընթացի այնպիսի կազմակերպմամբ, երբ բոլոր երեխաները զբաղված են իմաստալից բարոյապես ուղղված գործունեությամբ⁷:

Ժամանակակից մանկավարժությունը բացառում է ֆիզիկական պատիժը, ահաբեկումը, վիրավորական հատկանիշները. պատիժներ, որոնք նսեմացնում են երեխայի անձի արժանապատվությունը. պատիժ աշխատանքով, զրկելով սննդից, քնելուց, զբոսանքներից.

Պատիժը կարող է իրականացվել հետևյալ ձևերով՝ դիտողություն, ջերմությունից զրկում, երեխայի հետ խոսելուց և խոսելուց ժամանակավոր հրաժարում, սիրած գործով զբաղվելու արգելք, հասակակիցների հետ շփումից և խոստացված հաճույքներից զրկում, նախազգուշացում, որ ուրիշները կիմանան այդ մասին, արարքի քննարկում ընտանիքի բոլոր անդամների կամ թիմային հասակակիցների կողմից:

Պատիժների կիրառման պահանջները.

⁷ Возрастная и педагогическая психология / Под ред. А.В. Петровского. - М., 1973.

1. Պատժելուց առաջ անհրաժեշտ է պարզել անհնազանդության պատճառը: Պատիժը պետք է լինի արդար, վատ արարքի համար:
2. Պատիժը դաստիարակության պարտադիր մեթոդ չէ:
3. Պատիժը պահանջում է մեծ տակտ, համբերություն, զգուշություն:
4. Պատիժը պետք է զուգակցվի խստապահանջության հետ: Մեծահասակը պետք է անսասան լինի իր որոշման մեջ, հակառակ դեպքում երեխան հույս կունենա դրա չեղարկման վրա:
5. Դաստիարակը պետք է կանխատեսի երեխաների արձագանքը պատժին, փորձի նրանց հասկացնել իրենց արարքների անընդունելիությունը:
6. Պատիժը հիմնված է երեխայի անձի նկատմամբ հարգանքի վրա:
7. Մեծահասակները պետք է հիշեն պատժի մասին: Հաճախակի պատժի վնասն ակնհայտ է՝ երեխան պատժից խուսափելու համար սկսում է խաբել կամ դադարում է դրան արձագանքել: Հաճախակի պատիժները խոսում են դաստիարակի անօգնականության մասին:

Այսպիսով, բարոյական դաստիարակությունը նախադպրոցական տարիքում որոշվում է նրանով, որ երեխան ձևավորում է հենց առաջին բարոյական գնահատականներն ու դատողությունները: Նա սկսում է հասկանալ, թե ինչ է բարոյական նորմը և ձևավորում է իր վերաբերմունքը դրա նկատմամբ, որը, սակայն, միշտ չէ, որ ապահովում է դրա պահպանումն իրական գործողություններում: Երեխաների բարոյական դաստիարակությունը տեղի է ունենում նրանց ողջ կյանքի ընթացքում, և այն միջավայրը, որտեղ նրանք զարգանում և աճում են, որոշիչ դեր է խաղում երեխայի բարոյականության ձևավորման գործում: Ուստի անհնար է գերազնահատել ընտանիքի կարևորությունը նախադպրոցական տարիքի երեխաների բարոյական դաստիարակության գործում: Ընտանիքում որդեգրված վարքագծի ձևերը շատ արագ ներծծվում են երեխայի կողմից և ընկալվում նրա կողմից, որպես կանոն, որպես ընդհանուր ընդունված նորմ:

Փորձարարական մաս, Հետազոտության մեթոդներ

Փորձի ընթացքում մենք օգտագործված մեթոդի նկարագրությունը.

1. «Ավարտի՛ր պատմությունը» տեխնիկա.

Մեթոդաբանությունը կոչված է ուսումնասիրելու երեխաների գիտելիքները բարոյական նորմերի վերաբերյալ: Ուսումնասիրությունն իրականացվում է անհատապես:

Հրահանգ. Ես քեզ պատմություններ կպատմեմ, իսկ դու ավարտիր դրանք:

Իրավիճակի օրինակներ

Պատմվածք I. Երեխաները կառուցում էին քաղաք: Աննան կանգնած դիտում էր մյուսների խաղը: Ուսուցիչը մոտեցավ երեխաներին և ասաց. «Հիմա կճաշենք: Ժամանակն է արկղերի մեջ դնել խորանարդիկները: Խնդրիր Աննային օգնել քեզ»: Հետո Աննան պատասխանեց...

Ի՞նչ ասաց Աննան. Ինչո՞ւ: Ինչպե՞ս վարվեց նա: Ինչո՞ւ:

Պատմություն 2. Մայրիկը Լիլիթին գեղեցիկ տիկնիկ է նվիրել իր ծննդյան օրը: Լիլիթը սկսեց խաղալ նրա հետ: Հետո նրա մոտ եկավ նրա կրտսեր քույրը՝ Անին և ասաց. «Ես նույնպես ուզում եմ խաղալ այս տիկնիկի հետ»: Հետո Լիլիթը պատասխանեց...

Ի՞նչ ասաց Լիլիթը: Ինչո՞ւ: Ինչպե՞ս վարվեց Լիլիթը: Ինչո՞ւ:

Պատմություն 3. Պետրոսը և Վարդանը միասին խաղում էին և կոտրեցին թանկարժեք գեղեցիկ խաղալիքը: Հայրիկը եկավ և հարցրեց. «Ո՞վ է կոտրել խաղալիքը»: Այնուհետև Պետրոսը պատասխանեց.

Ի՞նչ ասաց Պետրոսը: Ինչո՞ւ: Ինչպե՞ս վարվեց Պետրոսը: Ինչո՞ւ:

Երեխայի բոլոր պատասխանները, հնարավորության դեպքում բառացի, գրանցվում են արձանագրությունում:

Արդյունքների մշակում

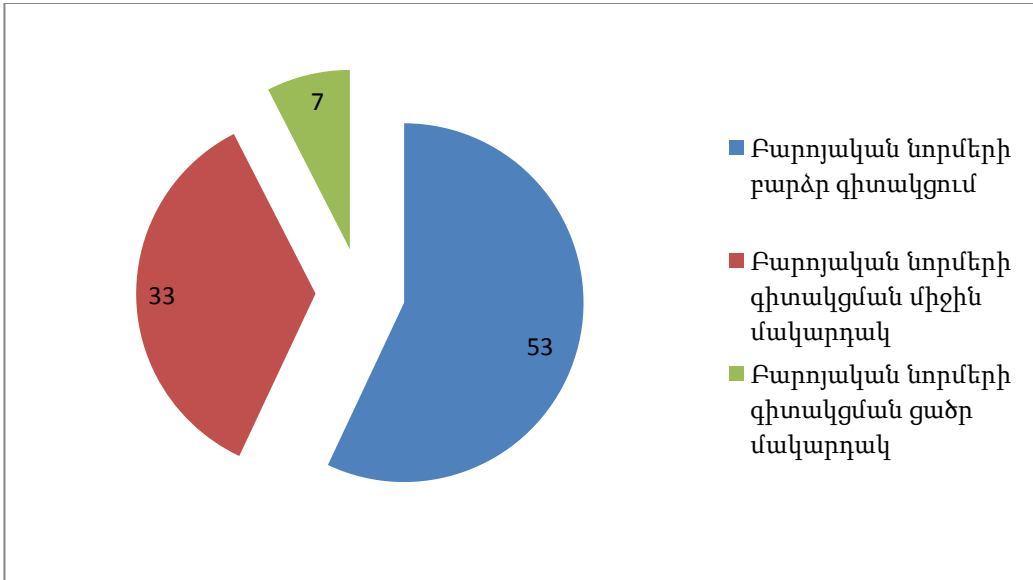
0 միավոր - երեխան չի կարող գնահատել երեխաների գործողությունները:

1 միավոր - երեխան երեխաների վարքագիծը գնահատում է որպես դրական կամ բացասական (ճիշտ կամ սխալ, լավ կամ վատ), բայց չի մեկնաբանում գնահատականը և չի ձևակերպում բարոյական չափանիշ:

2 միավոր - երեխան անվանում է բարոյական նորմ, ճիշտ է գնահատում երեխաների վարքը, բայց չի մեկնաբանում իր գնահատականը:

3 միավոր - երեխան անվանում է բարոյական նորմ, ճիշտ է գնահատում երեխաների վարքը և մեկնաբանում է իր գնահատականը:

Դիագրամ 1. Արդյունքների մշակում

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսով, հաշվի առնելով նախադպրոցական տարիքի երեխաների բարոյական դաստիարակության հարցը, կարող ենք անել հետևյալ եզրակացությունները.

Անհատական ուղղվածության կրթությունը հիմնված է հումանիստական մանկավարժության հայտնի սկզբունքների վրա.

- անհատի ինքնարժեքը;
- հարգանք երեխայի անձի նկատմամբ.
- կրթության բնական համապատասխանությունը.
- բարությունը և գուրգուրանքը որպես կրթության հիմնական միջոց:

Այլ կերպ ասած, անհատականության վրա հիմնված կրթությունը կրթական գործընթացի կազմակերպումն է՝ հիմնված.

- խորը հարգանք երեխայի անձի նկատմամբ.
- հաշվի առնելով նրա անհատական զարգացման առանձնահատկությունները.
- վերաբերմունքը նրա նկատմամբ՝ որպես ուսումնական գործընթացի գիտակից, լիարժեք և պատասխանատու մասնակցի:

Երիտասարդ սերնդի բարոյական դաստիարակությունը հասարակության գլխավոր խնդիրներից է: Փոքրիկ մարդը մտնում է մի բարդ բազմակողմ աշխարհ, որտեղ հանդիպում է ոչ միայն բարության ու արդարության, հերոսության ու նվիրումի, այլև դավաճանության, անազնվության, սեփական շահի: Երեխան պետք է սովորի տարբերել լավը վատից: Դրա համար անհրաժեշտ է ձեռավորել ամուր գաղափարական համոզմունքներ, բարձր բարոյականություն, աշխատանքի ու վարքի մշակույթ ունեցող մարդ: Պետք է դաստիարակել և ձևավորել երեխայի աշխարհայացքը, երբ նրա կենսափորձը նոր է սկսում կուտակվել: Հենց մանկության տարիներին է որոշվում անհատականության կողմնորոշումը, ի հայտ են գալիս առաջին բարոյական վերաբերմունքն ու հայացքները:

Որպեսզի կրթության բովանդակությունը ոչ միայն ընկալվի, այլև ընդունվի երեխայի կողմից, անհրաժեշտ են համապատասխան մեթոդներ, միջոցներ, մանկավարժական ուղիներ: Մանկավարժական ազդեցության բնույթը որոշվում է հասարակության սկզբնական դիրքերով նրա անդամների նկատմամբ՝ հումանիզմ, ճշտապահություն,

պայմանների ստեղծում՝ համակողմանի զարգացման համար և այլն: մանկավարժական գործընթացն ամբողջությամբ: Բարոյական դաստիարակության համար կարևոր է, որ չափահասը լինի և՛ երեխայի կյանքի կազմակերպիչը, և՛ գիտելիքի առարկան, այն բարոյական արժեքների իրական կրողը, որոնց նկատմամբ երեխան որոշակի վերաբերմունք է ձևավորում: Այլ կերպ ասած, մեծահասակն ինքը հանդես է գալիս որպես վարքի և իրականության նկատմամբ վերաբերմունքի մոդել. Որքան իդեալական է մոդելը, այնքան բարձր է կրթության մեջ հաջողության գրավականը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Азбука нравственного воспитания / Под ред. И.А. Каирова., О.С. Богданова. 3-е изд.-М., Просвещение, 2009г.
2. Алябьева Е.А. «Нравственно-этические беседы и игры с дошкольниками». - М., 2007г.
3. Бабанский Ю.К. «Педагогика». - М., - 2008г.
4. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. - М., 1968
5. Болотина Л.Р., Комарова Т. С., Баранов С.П. «Дошкольная педагогика: Учебное пособие для студентов средних педагогических учебных заведений. 2-е изд.» - М: Издательский центр «Академия», 2007г.
6. Буре Р. С., Островская Л.Ф. «Воспитатель и дети». - М., 2005г.
7. Валлон А. Психическое развитие ребенка. - М., 1968
8. Венгер Л.А. Восприятие и обучение. (Дошкольный возраст). - М., 1969.
9. Внешняя среда и психическое развитие ребенка / Под ред. Р.В. Тонковой-Ямпольской, Е. Шмидт-Кольмер, Э. Хабиной. – М., 1984.
10. Возрастная и педагогическая психология / Под ред. А.В. Петровского. - М., 1973.
11. Возрастная и педагогическая психология. // М.В. Матюхина, Т.С. Михальчук, Прокина Н.Ф. и др.; Под. ред. Гамезо М.В. и др. - М. , 2008г.
12. Воспитание нравственных чувств у старших дошкольников: 2-е изд.// Буре Р.С., Година Г.Н., Шатова А.Д. и др.; Под.ред. Виноградовой А.М, 2008г.
13. Нравственное воспитание дошкольника / Под ред. В. Г. Нечаевой.- М., Педагогика, 2006г.